

Kazatel: Josef Hurta

Čtení: Lv 25, 1 – 24

Text: Lv 25, 10 *Padesátý rok posvětíte a vyhlásíte v zemi svobodu všem jejím obyvatelům. Bude to pro vás léto milostivé, kdy se každý vrátíte ke svému vlastnictví a všichni se vrátí ke své čeledi.*

Mezi nejznámější Boží přikázání patří jistě to o svěcení sedmého dne jako dne odpočínutí. Méně známá jsou biblická nařízení tzv. „roku odpočínutí“ a „léta milostivého“, která jsou ale v Mojžíšově zákoně zakotvena stejně pevně jako přikázání sedmého dne. V praxi to znamenalo, že každý sedmý rok se zemědělská půda neosívala, ani neobdělávala, ale nechávala se celý rok ležet ladem, aby si odpočinula. Vyhradit část pole jako úhor, je zemědělská praxe známá i u nás v Evropě. Ovšem to další přikázání je už skutečná starozákonní specialita. Po každém sedmém roku odpočínutí, tedy po sedmkrát sedmi letech nastalo léto padesáté, tzv. „léto milostivé“, kdy se nejen neselo a nesklízelo, ale kdy se také propouštěli na svobodu všichni otroci a všichni majetek se vracel původním vlastníkům. Tak to mělo platit v Božím lidu, Izraeli.

Zatímco sedmý den odpočinku přejali křesťané od židů celkem bez problémů jako den Páně, léto milostivé se v křesťanské tradici neujalo. Je ovšem otázkou, jak moc se jeho ustanovení dodržovala v samotné tradici židovské. Přitom jde ve své podstatě o celistvý soubor přikázání, která spolu vnitřně souvisí. Vnější patrným jednotícím prvkem je tu číslo sedm. Sedmý den, sedmý rok, sedmkrát sedmý rok. Tedy číslo plnosti, dostatečnosti, dostatku a naplnění. Druhým a hlavním spojovacím prvkem těchto přikázání je odpočínutí. Den odpočínutí, rok odpočínutí a léto milostivé. Dohromady to znamená: Když přijde plnost, naplnění, pak s ním přijde udělení milosti a odpočínutí. Toto odpočínutí je cílem, naplněním života.

Obrazem toho je příběh o stvoření. Završením Božího stvořitelského díla není šestý, ale sedmý den. Den, v němž Bůh nedělá nic. Tedy přesněji řečeno, nejde o nicnedělání, ale o odpočívání, což se hebr. řekne šabat. Bůh se v něm prochází po zahradě za denního vánku a hledá člověka. Hledá společenství. Že se v tu chvíli člověk schovává, to je jiný příběh. V tuto chvíli jde Bohu o užívání si toho, co stvořil a proč to stvořil. A to chce sdílet s člověkem. Lidské a řekněme „farizejské“ náboženství je ovšem vedeno pocitem, že pravá zbožnost by měla v člověku přísně potlačovat vše příjemné. A tak ani den odpočinku, šabat, prý nemá být dnem užívání si, ale dnem, kdy něco nesmíš a něco musíš. Možná že se i někomu z nás vybaví tytéž pocity při vzpomínce na náboženskou výchovu minulosti. Proti tomu se ale Ježíš staví velmi ostře, když vysvětluje, že „sobota je učiněna pro člověka, a ne člověk pro sobotu.“ Den odpočinku, nesoucí číslo sedm, číslo plnosti, nemůže být vyprázdněný pouhým zákazem práce. Ten den nesmí zůstat prázdný, nemůže být nudný, šedivý, ale má být naplněný, plný radosti, pokoje, milosti a plný života. Tak jak svět vypadal sedmého dne na začátku stvoření, kdy si ho i Pán Bůh pochvaloval a užíval. Kdy se jím doslova kochal.

Naplněním života je život sám, jak ho Bůh stvořil. Myslím tím život s Bohem. Život v sedmém dni. A jednou, jak věříme, i „v sedmém nebi“. My se častokrát domníváme, že člověk může nalézt naplnění života v pachtění, které Bůh lidem uložil poté, co upadli do hříchu. Ale není tomu tak – naplnění je v odpočinku – v tom věčném „šabatu“. Odpočinek není jen nutná přestávka k tomu, abychom mohli zase pracovat, ale spíše je práce nutným prostředkem k tomu, abychom mohli odpočívat.

Člověk je malý tvor. Svoji energii rychle vyčerpá. Proto potřebuje odpočinek každý sedmý den. Země je velická. Přesto potřebuje odpočinek také. Podle Mojžíšova zákona každý sedmý rok. A potřebuje odpočívat také celý rok. A všichni společně potřebujeme minimálně jednou za generaci začít zase úplně od znovu – vynulovat počítadlo, restartovat počítač, vrátit se na startovní čáru a začít znovu od nuly – to je „léto milostivé“. Totální restart. V Izraeli se toho roku měli propouštět na svobodu otroci, odpouštěly se všechny dluhy, v tom roce odpadala povinnost platit daně a vlastnictví půdy se vracelo do rukou původních vlastníků, tedy do stavu, jaký byl při obsazování zaslíbené země. De facto to znamenalo, že v Izraeli si nikdo nemohl půdu koupit tak, že by ji získal pro sebe už natrvalo. Pokaždé šlo o jakousi formu pronájmu na dobu určitou. Cena tohoto pronájmu se řídila podle toho, kolik let zbývalo do léta milostivého. Každý věděl, že léto milostivé znamená restituce majetku. Jestli co kdo získal, zase o to přijde, a o co kdo přišel, zase se mu to navrátí. Hospodin toto ustanovení zdůvodňuje prostě: Pamatujte, že jste tu jen hosté a přistěhovalci. Nic není trvale vaše. Nic si nemůžete trvale podržet. Nic jsme si na tento svět nepřinesli, nic si z něj nemůžeme ani odnést. Vlastně celou zemi můžeme obhospodařovat jen na čas jako nájemníci, neboť jejím vlastníkem je Hospodin. Vždyť „Hospodinova je země se vším, co je na ní“ čteme v Žalmu 24.

Padesátiletý cyklus léta milostivého zajišťoval, že každý člověk tento totální restart, tuto životní amnestii, někdy v životě musel zažít. Buď jako dítě, nebo uprostřed života, v produktivním věku, nebo třeba i na stará kolena. V každém případě to ale byla cenná zkušenost, která na jedné straně relativizovala všechny domnělé absolutní jistoty, na druhé straně otevírala naději do budoucnosti a dávala možnost se také na něco nového těšit.

Jak už jsem řekl, nevíme, nakolik byla tato ustanovení Mojžíšova zákona dodržována v samotném Izraeli. Do křesťanského světa nepronikla a my dnes navíc žijeme ve zcela sekulární společnosti, kde jsou společenské normy a zákony určovány jinými subjekty a skutečnostmi než autoritou Boží. S nějakým rokem odpočínutí nebo s létem milostivým nepočítáme a ani počítat nemůžeme, protože koloběh našeho života dnes určuje mašinerie zvaná „tržní hospodářství“, „tržní ekonomika“ a podobná moderní božstva. A tato božstva nejsou ke svým poddaným zrovna milosrdná. A právě milosrdenství stojí v pozadí Božích přikázání, která ukazují povahu našeho Boha, jemuž sloužíme. To zdůrazňuje i Ježíš, který říká farizeům: „Kdybyste věděli, co znamená, `milosrdenství chci, a ne obět'`, neodsuzovali byste nevinné.“ V rukou farizeů se totiž jakékoliv Boží přikázání, sloužící jako nástroj milosrdenství, může stát bičem, který zotročuje a pohání. Mentalita tržní ekonomiky totiž prorůstá i do zbožnosti, která se také chce vykazovat výkony, výsledky, obětmi pro druhé, osobní obětavostí a angažovaností či překotnou aktivitou, ale Bůh nám i tady říká: „Milosrdenství chci a ne obět“⁴. Říká to včas, abychom se jednou nedivili, že Bůh naši obět nijak neocení. Podobně jako Ježíš, který nijak neocení ustaranost pracovitě Marty. Namísto toho jí řekl, ať si vezme příklad z Marie, která zcela pasivně odpočívala u jeho nohou.

Z toho bychom si měli vzít poučení i my. Například na pohřbech. Říká se, že o mrtvých se má mluvit jen v dobrém. Ale když se o někom řekne, že neznal nic než práci, není to nic lichotivého. Vždyť, kdo nenašel čas na odpočinek s Hospodinem tady na zemi, těžko se ho dočká po smrti. Jak se píše v listu Židům (ve 4. kap): „Střežme se, aby o někom z vás neplatilo, že v čase, dokud zaslíbení trvá, promeškal vstup do Božího odpočínutí... Nebot' do odpočínutí vcházíme jen my, kdo jsme uvěřili.“

Ani zde se ovšem odpočínutím nemyslí prázdné nicnedělání, ale naplněný a pokojný život ve společenství s Bohem. Toto odpočínutí můžeme též chápat jako jakési vnitřní spočinutí v Bohu. Jinak bude naše duše stále neklidná, jak už řekl církevní otec Augustin. Je to odpočínutí od věčného starání se, tékání po světě, odpočínutí od strachu z budoucnosti, odpočínutí od sebe sama a spolehnutí na Boha. I tomu učilo léto milostivé. Hospodin zná ty lidské obavy: „Snad řeknete: Co budeme jíst sedmého roku, když nebudeme sít ani sklízet žádnou úrodu? Na můj rozkaz sestoupí na vás šestého roku mé požehnání, takže vydá úrodu na tři roky. Osmého roku budete sít, ale jíst budete z předloňské úrody až do devátého roku; dokud se nesveze jeho úroda, budete jíst ze staré.“ To je přece to známé Ježíšovo: „Nemějte starost a neříkejte: co budeme jíst? Co budeme pít? Co si budeme oblékat? Po tom všem se shánějí pohané. Váš nebeský Otec přece ví, že to všechno potřebujete. Hleďte především jeho království a spravedlnost, a všechno ostatní vám bude přidáno.“ Věříme tomu? Dokážeme se na Hospodinovo slovo spolehnout? Zachovávaní dne odpočinku, jakož i roku odpočínutí, léta milostivého, či jakéhokoli jiného odpočinku vyžaduje obrovskou porci víry, důvěry a spolehnutí na „pouhého“ Hospodina. To bude možná jeden z důvodů, proč jsou tato přikázání tak těžká, ačkoli by měla být vlastně lehká. Být závislý jen na Hospodinu se člověk bojí. Raději si stavíme všelijaké vlastní babylonské věže, kde Pán Bůh je jen jakási nadstavba. Nebo se jako Izraelci pojišťujeme viditelným zlatým teletem, na které si můžeme sáhnout, případně si jako oni bláhově namlouváme, že nám ty idealizované hrnce masa za tu tvrdou egyptskou otročinu přece jen stojí. Ve skutečnosti reptáme na poušti, vyhladovělí a žízňiví, a rádi bychom našli to království nebeské. Naštěstí ten, který je opravdu tichý a pokorného srdce, nás všechny nepřestává volat: „Pojďte ke mně všichni, kteří pracujete a obtíženi jste, a já vám odpočínutí dám.“

Modlitba:

Pane Ježíši, ke komu bychom šli? Ty máš slova věčného života. A my jsme uvěřili a poznali, že ty jsi ten Svatý Boží. Amen.

Přímluvná modlitba:

Pane Ježíši Kriste, přimlouváme se za ty, kteří nemají čas. Kteří nemají čas na druhé, kteří nemají čas na svou rodinu, kteří nemají čas ani sami na sebe, kteří nemají čas se ztížit a jen tak být s tebou. Prosíme za lidi, kteří stále něco nestíhají. Prosíme za lidi, kteří vidí smysl svého života jen v práci a neustálé honbě za něčím. Dej, ať nepromarní život pouhou prací. Dej jim možnost užívat života jako tvého vzácného daru. Prosíme za lidi unavené, vyčerpané, doslova vyšávené z neustálého tlaku a stresu. Prosíme, dej, ať i náš sbor je pro lidi oázou tvého odpočínutí a ne dalším nesnesitelným břemenem. Prosíme za lidi, zapojené služby tobě, aby mohli dělat opravdu to, ke čemu jsou obdarováni a v čem mohou být pro druhé požehnáním. Posiluj nás, Pane, všechny a dej nám ten tvůj opravdový pokoj.

Amen.